

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Murat Kurum** tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

Hakkâri (Colemêrg) kentimiz, Zap Havzası, Cilo-Sat Buzulları, Berçelan Yaylaları, Şemdinli (Şemzînan), Çukurca (Çelê), Yüksekova (Gever) ve Esendere koridoruyla birlikte bölgenin en önemli ekolojik yaşam alanlarından biridir. Binlerce yılda oluşmuş dağ ekosistemleri, su havzaları, endemik türler, yaylacılık kültürü ve toplumsal yaşam hafızası bugün çok boyutlu bir ekolojik yıkım tehdidi altındadır.

Son yıllarda Hakkâri-Şırnak hattında yoğunlaşan madencilik faaliyetleri, güvenlik gerekçesiyle açılan yollar, yayla ve mera alanlarına yönelik müdahaleler ile doğa; yaşayan bir varlık olmaktan çıkarılarak piyasa mantığı içerisinde tüketilebilir bir hammadde deposuna indirgenmiştir. Resmî raporlarda Hakkâri-Şırnak bölgesinin Türkiye'nin en büyük kurşun-çinko provenslerinden biri olduğu, bölgede 100 milyon ton düzeyinde kurşun ve çinko potansiyeli bulunduğu belirtilmektedir. Buna bağlı olarak Zap Vadisi'nden Çukurca'ya, Şemdinli'den Berçelan'a kadar uzanan geniş coğrafyada yüzü aşkın ruhsat sahasının bulunduğu ifade edilmektedir.

Türkiye genelinde ise madencilik politikaları ekolojik sınırları aşmış durumdadır. Son yıllarda ruhsatlandırılan alanların sayısındaki olağanüstü artış, doğal varlıkların korunmasını değil, sermayenin erişimine açılmasını önceleyen bir anlayışın kurumsallaştığını göstermektedir. 2026 yılının ilk aylarında yüz binlerce hektarlık alanın ihaleye açılması, 2028 yılına kadar binlerce yeni maden sahasının planlanması, ekolojik yaşam alanlarının kamusal yarar değil şirket yararı ekseninde değerlendirildiğine ilişkin kaygıları artırmaktadır.

Özellikle Hakkâri'de Zap Suyu çevresinde faaliyet gösteren maden işletmeleri hakkında su kaynaklarının kirlendiği, tarım ve hayvancılığın olumsuz etkilendiği, dağ ekosistemlerinin parçalandığı, doğal yaşam alanlarının geri dönüşü olmayan biçimde zarar gördüğü yönünde yoğun iddialar bulunmaktadır. Aynı şekilde Cilo-Sat Buzulları çevresindeki müdahaleler ve plansız turizm uygulamalarının iklim krizinin etkilerini daha da ağırlaştırdığı yönünde bilimsel ve toplumsal kaygılar mevcuttur.

Ekolojik kriz çağında doğa yalnızca ekonomik büyümenin girdisi olarak görülemez. Dağlar, nehirler, meralar ve ormanlar gelecek kuşakların ortak yaşam mirasıdır. Hakkâri'de yaşananlar yalnızca bir çevre sorunu değil; yaşam hakkı, gıda güvenliği, su hakkı, kültürel varlıkların korunması ve demokratik katılım hakkı meselesidir. Bugün Zap Vadisi'nde ortaya çıkan tahribat, yalnızca bir vadiyi değil; bölgenin ekolojik bütünlüğünü tehdit etmektedir.

Bu çerçevede; Hakkâri başta olmak üzere ülke genelinde ve bölge kentlerinde yaşam alanlarını, su havzalarını, meraları, yaylaları ve dağ ekosistemlerini tehdit eden rant ve madencilik odaklı politikaların yol açtığı ekolojik yıkımın durdurulması; doğanın sermaye birikiminin sınırsız kullanım alanı olarak görülmesine son verilmesi; Zap Havzası ve Cilo-Sat ekosistemi başta olmak üzere geri dönüşü mümkün olmayan tahribat riski altındaki alanların koruma altına alınması; halkın yaşam ve çevre hakkını ortadan kaldıran uygulamalara karşı etkili denetim mekanizmalarının işletilmesi; doğa kırımına yol açan faaliyetler hakkında gerekli işlemlerin başlatılması ve ekolojik adaletin sağlanması amacıyla ilgili Bakanlıkların acil ve etkili girişimlerde bulunması zorunlu hale gelmiştir.

Bu bağlamda;

1. Hakkâri’de son 10 yılda verilen ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir kararlarının toplam sayısı nedir? Bu kararların kaçında halkın görüşü fiilen dikkate alınmıştır?
2. Zap Suyu ve kollarında ağır metal, siyanür, arsenik, kurşun ve çinko kirliliğine ilişkin son 10 yıllık ölçüm verileri nelerdir ve bu veriler neden düzenli olarak kamuoyuna açıklanmamaktadır?
3. Hakkâri’de çevre mevzuatını ihlal eden maden şirketlerine uygulanan idari yaptırımlar nelerdir? Bu yaptırımların caydırıcılık düzeyi nedir?
4. ÇED raporlarında taahhüt edilen rehabilitasyon çalışmalarının bağımsız ve bilimsel denetimi hangi kurumlar tarafından yapılmaktadır? Bu denetimler neden şeffaf değildir?
5. Cilo-Sat Buzulları ve çevresinde yürütülen yol, festival ve turizm faaliyetlerinin buzul erimesine etkisine ilişkin bağımsız bilimsel çalışmalar yapılmış mıdır?
6. İklim krizi nedeniyle Türkiye’de kaybolan buzul alanlarının ne kadarı Hakkâri sınırlarında gerçekleşmiştir?
7. Hakkâri’de maden sahalarına yakın yerleşimlerde yaşayan yurttaşlarda ağır metal maruziyeti, solunum hastalıkları ve kanser vakalarına ilişkin epidemiyolojik çalışma yapılmış mıdır?
8. Türkiye genelinde maden ruhsatlarının kaçta kaç biyolojik çeşitlilik açısından öncelikli koruma alanlarıyla çakışmaktadır?
9. Kamu yararı gerekçesiyle verilen madencilik izinlerinde ekolojik kayıp, karbon salımı ve su tüketimi nasıl hesaplanmaktadır?
10. Bakanlık, ekonomik büyüme göstergeleri ile ekolojik yıkım göstergelerini birlikte ele alan bağlayıcı bir çevresel muhasebe sistemi kurmayı planlamakta mıdır?